DODATEK TYGODNIOWY

do Gazety Lwowskiej.

Prenumerata na „Dodatek Tygodniowy“ osobno wynosi rocznie: w miejscu 4 złr., z przesyłką pocztową 5 złr. wal. austr.

№ 7. Dnia 15. Lutego 1868.

Galicyjskie stanowe Towarzystwo kredytowe.

III.

W poprzednich dwóch artykułach staraliśmy się przedstawić obraz obecnego położenia naszego Towarzystwa kredytowego, wykazując następnie wielkie straty jakie kraj cały ponosi ztąd, iż zakłady finansowe obcokrajowe miejsce krajowej instytucyi zająć usiłują i po wielkiej części miejsce to już nawet zajęły. Wypada nam teraz zbadać przyczyny tak smutnego stanu rzeczy i zarazem zastanowić się nad środkami, mogącemi oszczędzić Galicyi znaczne sumy, które zakładom obcokrajowym, jako prosty haracz corocznie dotąd opłaca.

Otóż nie wahamy się wypowiedzieć, iż główna przyczyna złego leży w samych statutach Towarzystwa kredytowego, w owych statutach zatwierdzonych najwyższem postanowieniem z dnia 3. Listopada 1841. roku. Łącząc niepotrzebnie zakład czysto finansowy z instytucyą Stanów, ówczesną reprezentacyą kraju będących, zastrzegając wcale zbyteczną, jak już wykazaliśmy, gwarancyą, nie tylko wszystkich właścicieli dóbr tabularnych w Galicyi, ale nawet Stanów galicyjskich za wszelkie zobowiązania Towarzystwa kredytowego względem osób trzecich, Statuta ograniczyły zarazem działanie Towarzystwa do najdrobniejszych rozmiarów i mnóstwem przepisów, z natury rzeczy nie wypływających, rozwój jego widocznie zatamowały. Nie dziw iż za pojawieniem się zakładów obcokrajowych, większej swobody w swych ruchach używających, kraj zwrócić się ku nim musiał, bo Towarzystwo kredytowe nie było w stanie zadość uczynić naglącym jego potrzebom.

Lecz gruboby się mylił, ktoby usterki i niedogodności Statutów kłaść chciał na karb tych co je układali. Byłoby to niesłusznem zapoznaniem dobrych chęci obywateli, którzy przed trzydziestoma blisko laty dobrze się krajowi zasłużyli, zaprowadzeniem instytucyi acz niedoskonałej, zawsze jednak zapełniającej poniekąd zupełną próżnię, jaka pod tym względem w owym czasie tak dotkliwie uczuć się dawała. Były to bowiem czasy uspienia wszelkiej inicyatywy obywatelskiej, czasy panującego biórokratycznego absolutyzmu, który nie chętnem patrzał okiem na wszelką innowacyę, na wszelkie wyswobodzenie się kraju z pod jego wyłącznej władzy, na wszelki objaw autonomii, chociaż li tylko na polu spraw materyalnych i finansowych. Wśród takich okoliczności coś lepszego jak owe statuta z 1841. roku, wywalczyć nie było sposobu.

Już same zasady, według których w ślad §. 36. tychże statutów postępować musiano przy ocenianiu majątków ziemskich, same te zasady tłumaczą dostatecznie dla czego mała tylko część właścicieli dóbr ziemskich w Galicyi, po upływie przeszło całej ćwierci wieku, do Towarzystwa kredytowego przystąpiła, kiedy w Prusiech i w pogranicznem Królestwie Polskiem nie znajdzie prawie ani jednego majątku ziemskiego, którego właściciel nie byłby skwapliwie przystąpił do instytucyi tak zbawienne skutki dla niego rokującej. Ale bo według tych zasad galicyjskie Towarzystwo kredytowe mogło dawać pożyczki zaledwo do $^1/_5$ części rzetelnej wartości majątków ziemskich, co nikomu naturalnie nie wystarczało. Zaledwo po kilku latach, bo dopiero w roku 1847. Towarzystwo kredytowe, dekretem kamery nadwornej upoważnione, mogło stopę pożyczek cokolwiek rozszerzyć, tak iż pożyczki nie już do piątej lecz do czwartej części rzetelnej wartości dochodziły, jak to widzimy z ostatniego zamknięcia rachunków Towarzystwa kredytowego, w artykule naszym z dnia 1. Lutego powołanego. Lecz i to było nie dostatecznem, zwłaszcza gdy od roku 1856. narodowy Bank austryacki, a później austryacki zakład kredytu ziemskiego, mając w statutach swoich do ocenienia wartości zupełnie odmienne zasady wskazane, do pełnej połowy tejże wartości pożyczki swe rozciągać mogły. Od tej chwili mało już kto do krajowego Towarzystwa przystępywał, wszystko się garnęło do owych zakładów obcokrajowych, chociaż te działanie swoje sowicie opłacać sobie kazały i grube sumy tytułem prostej brukowej prowizyi corocznie z kraju wyciągały, a co najsmutniejsze, iż zdarzały i zdarzają się codziennie prawie przypadki, iż instytucye te obcokrajowe spłacały Towarzystwo kredytowe, którego członkowie licznie z niego występywali, tak iż obcokrajowe zakłady miejsce jego swobodnie zajmować mogły. Bo członek z Towarzystwa kredytowego występujący a pożyczkę w Narodowym Banku austryackim lub w austryackim zakładzie kredytu ziemskiego zaciągający, dostawał daleko wyższą cyfrę pożyczki i nawet po spłaceniu Towarzystwa kredytowego jeszcze mu znaczny kapitał do dyspozycyi w rękach zostawał. Wprawdzie dogodność ta daleko wyższym i procentem i opłatą prowizyi bankowej okupywana być musiała, nad czem właśnie ubolewać potrzeba, bo się to przyczynia do zubożenia właścicieli dóbr ziemskich a zatem do zubożenia kraju całego.

Następnie nizki procent od listów zastawnych, (§. 8. statutów) do 4 od sta, raz tylko czasowo („d e r m a l“, według wyrażenia niemieckiego oryginału) ustanowiony, później nie zmieniony, zwłaszcza w latach ostatnich rozwój Towarzystwa kredytowego koniecznie tamować musiał. Zmieniły się bowiem stosunki i okoliczności, papier 4 procentowy, w obec zwiększonej w ogóle drogości kapitału, o wiele procentów niżej pari stać musiał, to znów pożyczki Towarzystwa kredytowego, na pieniądze obliczone do nader drobnych rozmiarów redukowało, i odstręczać od niego musiało, w obec zakładów obcokrajowych, którym statuta zupełną dowolność pod względem procentów zostawiały. Dziś nawet według praw w monarchii austryackiej obowiązujących, Towarzystwo kredytowe zwolnione jest od wszelkich ograniczeń co do wysokości pobieranych a zatem i opłacanych procentów. Towarzystwo kredytowe pod tym względem samo z własnej inicyatywy na równi z obcokrajowemi zakładami finansowemi stanąćby mogło.

Żałować wypada, iż dyrekcya, już od roku 1856. w obec wystąpienia austryackiego Banku narodowego, nie mogła się wystarać o zmianę zasad, ustanowionych do oszacowania dóbr ziemskich, że nie mogła pod przeważnym tym względem dorównać zakładom obcokrajowym. Zdaje się iż w roku 1856. i później, w obec częściowego zwolnienia absolutyzmu biórokracyi, w obec cokolwiek większej swobody prasy drukarskiej zwłaszcza w sprawach finansowych, energiczne krzątanie się w sprawie Towarzystwa kredytowego, konkurencyą obcokrajowych zakładów zagrożonego, nie byłoby może bez skutku pozostało. Wszakże szło tylko o równe prawo dla wszystkich, w obec niebezpieczeństwa Towarzystwu widocznie zagrażającego.

Ale darmo, co się stało, nie odstanie. Zakłady obcokrajowe raz się już w Galicyi zagnieździły, idzie więc teraz o to jak się ich pozbyć, a przynajmniej jak położyć tamę dalszemu ich szerzeniu się, kraj nasz tak mocno zubożającemu. Powie może kto, iż mamy Bank hypoteczny, który ze zakładami obcokrajowemi walczyć może a poczęści już i walczyć rozpoczął. Ale Bank hypoteczny żadną miarą Towarzystwa kredytowego dla Galicyi nie zastąpi. Pożyczki w nim są nader drogie, jak to już w poprzednim artykule wykazaliśmy, a następnie jest, dziś jeszcze przynajmniej, ta wielka niedogodność, iż listy hypoteczne dotąd łatwego odbytu i odpowiedniego kursu wyrobić sobie nie mogły. Wszędzie na giełdach notowane są w rubryce p o d a ż y bez p o p y t u. Lecz przypuściwszy nawet, że niedogodność ta, dziś tak dotkliwa, z czasem usunąć się da, to jednak Bank hypoteczny zostanie zawsze Instytucyą na zysk obliczoną, tak bezinteresownie jak Towarzystwo kredytowe postępować nie będzie, nie może. Wprawdzie zyski Banku hypotecznego zostają w kraju, bo akcyonaryusze jego sami krajowcy i z tego powodu Bank hypoteczny zaiste na preferen-

cyą przed wszelkiemi obcokrajowemi zakładami zasługuje. Ale raz jeszcze powtórzymy, Towarzystwa kredytowego on nigdy nie zastąpi.

Cóż więc czynić żeby Towarzystwo kredytowe dójść mogło do rozwoju, dla dobra kraju tak nader pożądanego? Tu środki nasuwają się z samej treści wywodu naszego. Najprzód wypada iżby Towarzystwo kredytowe dawać mogło pożyczki w tej samej wysokości co austryacki Bank narodowy, austryacki Zakład kredytu ziemskiego i galicyjski Bank hypoteczny. Towarzystwo kredytowe oceniać musi dobra ziemskie według tych samych zasad co zakłady właśnie wspomniane. Statuta więc, a mianowicie paragraf ich 36., zmienione koniecznie być muszą. A zmiana Statutów, to przecież rzecz nie tak niedostępna. Wszakże Bank hypoteczny, zaledwo od kilku miesięcy operujący, zwołuje nadzwyczajne zgromadzenie akcyonaryuszów gwoli zmiany Statutów, które pod wieloma względami okazały się niedogodne. Czyliżby i Towarzystwo kredytowe o takową zmianę wystarać się nie mogło?

Następnie zmienić wypada stopę procentu od listów zastawnych, podnieść ją do 5 od sta jak to uczynił austryacki Bank narodowy. Stopa procentu podniesiona być może wprawdzie tylko co do listów zastawnych nowo emitować się mających, ale i to wystarczy, bo w ślad za takowem podwyższeniem stopy procentowej pójdzie wyższy kurs listów zastawnych, które nie już po 78 jak dziś, lecz po 93 jak listy zastawne austryackiego Banku narodowego kursować będą. Co więcej, Towarzystwo kredytowe na żądanie członków swoich, spłacać może dawniejsze listy 4 procentowe nowemi 5 procentowemi, dając do ręki różnicę kursu komu z rzeczy i prawa przypadnie. A w tem Towarzystwo działać może z własnej inicyatywy, bez żadnej autoryzacyi z góry, bo jak już powiedzieliśmy, prawa dziś w Austryi obowiązujące, zupełną mu wolność pod tym względem zostawiają.

W dalszym ciągu reformy, trzeba iżby Towarzystwo postarało się o wykreślenie ze statutów wielu przepisów wcale nie potrzebnych, a działanie jego tamujących. Mamy tu głównie na myśli paragrafy 29., 30. i 31. Statutów, wymagające żeby wierzyciele niżej hypotekowani, przyznali pierwszeństwo hypoteki i praw Towarzystwu przysługujących. Powiedzieliśmy już, mówiąc o Towarzystwie kredytowem w Królestwie Polskiem, iż takowe przyznanie pierwszeństwa hypoteki wcale jest zbyteczne, bo pierwszeństwo to, jeżeli nie jest prawnie zakwestyonowane, jest faktem zaprzeczyć się niemogącym, jest dwa a dwa cztery, a nikt przecież nie żąda żeby tę formułkę arytmetyczną przyznawać kto miał. A co do mniemanych praw Towarzystwa kredytowego, jużeśmy rzecz tę wyjaśnili w miejscu właśnie co powołanem. Towarzystwo kredytowe tam tylko naruszyćby mogło prawa wierzycieli niżej hypotekowanych, gdzieby zajęło miejsce wierzyciela **żadnego** procentu nie pobierającego. A czyż są takie przypadki i ileż ich to w całej Galicyi naliczy? Niechajże więc przyznanie do nich się ogranicza a nie rozciąga się tam gdzie jest zbyteczne, działanie Towarzystwa kredytowego utrudniające a czasem zupełnie tamujące.

Jeszcze jednę innowacyę zaprowadzićby można z wielką dla stowarzyszonych dogodnością. Po spłaceniu czwartej na przykład części wypożyczonego kapitału, Towarzystwo mogłoby dawać nową pożyczkę w wysokości właśnie tej spłaconej czwartej części, z uwzględnieniem, rozumie się, praw wierzycieli niżej hypotekowanych. Tak się dzieje w Królestwie Polskiem, bez żadnej dla Towarzystwa kredytowego trudności, bez żadnego zawikłania.

W końcu wypada, iżby Towarzystwo urzędowy tok i porządek swego postępowania, zastąpiło tokiem i porządkiem bankowym. Ułatwi to niezmiernie przystąpienie do Towarzystwa i całe jego działanie.

Te to pomysły reformy zdają się wypływać z położenia i potrzeb Towarzystwa kredytowego i kraju całego. Dyrekcya Towarzystwa złożona jest z mężów światłych i gorliwych o dobro publiczne, czego częste już dali dowody. Można więc mieć nadzieję, iż Dyrekcya ta, dołoży i owszem wszelkiego starania by postawić galicyjskie Towarzystwo kredytowe na stopniu rozwoju i znaczenia, dla całego kraju tak wielce pożądanego.

Wychowanie publiczne.

Dotacye szkół ludowych w Galicyi.

(Ciąg dalszy. — Ob. nr. 1., 2., 3., 4., 5. i 6.)

19. Powiat Bobrzecki.

Liczba porządkowa	Miejsce szkoły	Szkoła systemizowana — Dotacya w pieniąd. złr.	c.	Dotacya w naturaliach: zboża mierzyc	wiązek słomy	ogród	drzewa sągów	Komu przysłuża prawo prezentacyi
1	Bóbrka	207	41	—	—	2m. 204°	5	gmina i dwór
2	Berteszów	70	—	60 bochen. chleba		2 m.	opał	gmina
3	Budków	70	—	16	—	400□°	„	„
4	*Berusów	50	—	—	—	—	„	„
5	*Borynicze	53	33½	—	—	—	—	„
6	Bortniki	168	—	4	—	—	—	gmina i proboszcz
7	Brzozdowce	260	—	—	—	ogród	5	„
8	Chodorów	232	19	—	—	250□°	8	„
9	Czartoryja	112	50	—	—	—	—	„
10	Dziewiętniki	100	—	—	—	—	opał	„
		5		na książki dla ubogich				
11	Dźwinogród	220	50	—	—	2 morg.	6	„
12	*Drohowycze	60	—	—	—	—	—	„
13	Duliby	105	—	—	—	—	4	„
14	Horodysławice	151	20	30	—	½ m. 400°	—	„
15	Hlebowice wielkie	200	—	—	—	½ morg.	6	„
16	Hryniów	100	—	—	—	—	opał	„
		3		na premie				
17	*Hołdowice	16	—	—	—	—	—	„
18	*Juszkowce	2[illegible]	60	—	—	—	—	„
19	*Jatwiegi	30	—	8	—	—	—	„
20	Kniesioło	205	—	—	—	—	12	dwór
		13	40	na stróża				
21	Kołohury	90	—	—	—	½ morg.	opał	gmina
22	Kocurów	80	—	—	—	—	4	„
23	Łaszki dolne	180	—	—	—	1 morg	6	„
		10		tymczasowo				
24	Leszczyn	105	—	—	—	—	4	„
25	*Łuczany	14	80	—	—	—	—	„
26	*Lubsza wotochowa	30	—	8	—	—	—	„
27	Łopuszna	80	—	—	—	—	30	„
28	*Łany	20	—	8	—	—	opał	„
29	Mikołajów	186	—	—	—	½ morg.	6	„
30	Mołodyńcze	35	—	5	—	—	—	„
31	Mołotów	201	60	—	—	—	6	gmina i proboszcz
		2	10	tymczasowo				
32	Nowosielce	200	—	—	—	½ morg.	6	„
33	*Olchowiec	80	—	12	—	2 morg.	6	gmina

Liczba porządkowa	Miejsce szkoły	Szkoła systemizowana — Dotacya w pieniąd. złr.	c.	Dotacya w naturaliach: zboża mierzyc	wiązek słomy	ogród	drzewa sągów	Komu przysłuża prawo prezentacyi
34	Otyniowice	184	20	—	10 kóp	2m. 659°	—	gmina i proboszcz
35	*Ostrów	20	—	—	—	—	—	„
36	Podhorodyszcze	144	—	16	—	1m. 274°	9	gmina
37	Podjarków	180	—	12	—	1m. 1480°	6	„
		2		na premie				
38	*Podmanasterz	20	—	—	—	—	opał	„
39	*Podniestrzany	60	—	—	—	—	—	„
40	Ruda	105	—	—	—	—	4	„
41	Rusiatycze	100	—	—	—	—	6	gmina i dwór
42	Rzepechów	60	—	24	—	—	opał	gmina
43	Romanów	170	—	—	—	½ m.	9	„
44	Stankowce	105	—	—	—	—	4	„
45	Suchrów	30	—	—	—	—	—	„
46	Sokołówka	138	—	8	—	—	opał	gmin. i proboszcz
47	Strzeliska nowe	233	25	—	—	1m. 948°	8	„
48	Strzeliska stare	94	—	—	—	1025°	24 fur	gmina
		5		na premie				
49	Suchodół	120	—	12	—	1 morg	5°	„
50	*Sarniki	21	—	—	—	½ morgi	opał	„
51	*Stoki	24	—	8	—	—	„	„
52	Szołomyja	30	—	8	—	½ morgi	—	„
53	Trybuchowce	127	—	30	—	—	6°	3 gminy
54	Wodniki	100	—	30	—	—	6°	gmina
		3		na premie				
55	Wybranówka	200	—	6	—	½ morgi	6°	„
56	Wołoszczyzna	90	—	10	—	907□°	6°	„
57	*Wierzbica	52	—	—	—	—	—	„
58	Zagóreczko	105	—	—	—	—	4°	„
59	Zalesie	100	—	20	—	—	opał	gmina i proboszcz
60	Żyrawa	105	—	—	—	—	4°	gmina
61	*Staresioło	20	—	7	—	—	6°	„
62	Choleszów	200	—	—	—	4m. 420°	8°	„
63	Horodyszcze cetnarowskie	40	—	—	—	—	—	„
64	Horodyszcze królewskie	50	—	—	—	—	—	„
65	Korostno	150	50	—	—	—	4°	gr. k. konsyst.
66	Siedliska	62	—	16	—	400□°	opał	gmina
67	Strzałki	20	—	—	—	—	—	„

20. Powiat Kołomyjski.

Szkoła główna w Kołomyi. Dyrektor pobiera 367 zł. 50 c. i 52 zł. 50 c. pauszale. Nauczyciel pierwszy 315 zł., drugi 262 zł. 50 c., trzeci 210 zł. Patronem jest gmina. — Szkoła dla panien patr. gmina.

Liczba porządkowa	Miejsce szkoły	Szkoła systemizowana — Dotacya w pieniąd. złr.	c.	naturaliach: zboża mierzyc	wiązek słomy	ogród	drzewa sągów	Komu przysłuża prawo prezentacyi
1	Balince	126	—	—	—	2m. 900^0	2^0	gmina
2	Gwoździec mały .	180	—	—	—	1 morg	3^0	"
3	Dobosławce . . .	100	—	—	—	1020□^{0}	4^0	gmina i dwór
4	Załucze nad Prutem	110	—	—	—	1m. 329^0	—	gmina
5	Zamulińce	100	—	—	—	—	5^0	"
6	Iwanowce	52	50	—	—	ogród	opał	"
7	Kornicz	175	—	—	—	—	—	"
8	Peresów	100	—	—	—	$^3/_4$ morg.	4^0	"
9	Podhajczyki . . .	216	—	—	—	268□^{0}	opał	"
		30 na biblioteke						
		4 na premie						
10	Piadyki	126	—	—	—	400□^{0}	—	"
		10 na opał						
11	Rakowczyk . . .	128	—	—	—	40□^{0}	6^0	"
12	Siemakowce . . .	105	—	—	—	$^3/_4$ morg.	3^0	"
13	Słobudka leśna . .	105	—	—	—	2m. 300^0	6^0	gmina i dwór
14	Tłumaczyk	189	—	—	—	2m. 773^0	—	gmina
		20 na opał						
15	Trościanka . . .	110	—	—	—	270□^{0}	5^0	"
16	Turka	216	—	—	—	912□^{0}	7^0	"
		32 na bibliotekę						
		4 na premie						
17	Ceniawa	100	—	—	—	—	[illegible]	"
18	Szeparowce . . .	52	50	—	—	ogród	18 fur	"
19	Ispas	105	25	—	—	—	80 fur	"
20	Kluczów wielki . .	189	—	—	—	—	3^0	"
		12 na potrzeby szkolne						
21	Kluczów mały . .	70	—	—	—	$^3/_4$ morg.	2^0	"
22	Kniaźdwór	159	18	—	—	—	6^0	"
		10 na potrzeby szkolne						

Liczba porządkowa	Miejsce szkoły	Szkoła systemizowana — Dotacya w pieniąd. złr.	c.	naturaliach: zboża mierzyc	wiązek słomy	ogród	drzewa sągów	Komu przysłuża prawo prezentacyi
23	Łucza	108	19	2	—	—	5^0	gmina
		10						
24	Myszyn	116	55	—	—	1 morg	6^0	"
25	Mołodiatyn	87	63	—	—	—	6^0	"
26	Peczeniżyn	189	—	4 beczek piwa			8^0	"
		17 na potrzeby szkolne						
27	Rungury	92	10	—	—	—	6^0	"
28	Sopów	107	10	6	—	$^1/_2$ morg.	5^0	"
29	Tekucza	101	85	—	—	—	3^0	"
		10 na potrzeby szkolne						
30	Werbiąż	90	—	3	—	1 morg	4$^1/_2$^{0}	"
31	Chlebiczyn leśny .	136	50	16	—	—	8^0	gr. k. konsyst.
32	Czercinchów . . .	105	—	—	—	1500□^{0}	10^0	gmina i proboszcz
33	Dziurków	114	45	—	—	ogród	—	gr. k. konsyst.
		20 na opał						
34	Korszów	138	60	—	—	4$^1/_2$morg.	—	gmina
35	*Rosohacz	82	41	—	—	—	—	"
36	*Winogród	80	—	—	—	—	—	gmina i proboszcz
37	Żukocin	40	—	—	—	—	—	"
38	Gwoździec . . .	utrzymywana przez tamtejszy klasztor bernadyński						
39	Chlebiczyn polny .	60	—	—	—	1 morg	4^0	gmina
40	Glińce	105	—	—	—	$^3/_4$ morg.	3^0	"
41	Jabłonów	159	40	—	—	3m. 1305^0	8^0	Kamera
42	Mieńczakówka . .	120	—	—	—	3 morg	—	gmina
		96 na zboże						
43	Maryahilf	180	—	—	—	—	10$_0$	rz. k. proboszcz
		12 na stróża						
44	Nazurna	120	—	—	—	400□^{0}	—	gmina
		20 na zboże						

U w a g a. Szkoły gwiazdką powyżej oznaczone, uważać należy za d o t y c h c z a s o w e.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

Kościół farny w Żółkwi.

(Ciąg dalszy. — Ob. nr. 1., 2., 3., 4., 5. i 6.)

„Kości Stanisława z Żurowa na Olesku Daniełowicza, ziem Ruskich wojewodzica, starosty Korsuńskiego, grobowiec ten zawiera. Wielką jego duszę i najwyższe cnoty w łonie swem nieśmiertelna zachowuje sława. Wiek chłopięcy karmiły nauki i sztuki piękne, wyrostkiem zwiedził ziemie różnych narodów, młodość wykształcił Zygmunta III. dwór. W rzeczach wojennych ducha jego, biegłość i szczęście uczuła pod Smoleńskiem Moskwa, widział podziwienia godny Władysław IV. I nie powstrzymał się zapał wielkiego ducha aż krwi dziada mścicielem i dzieł przez niego dokonanych stawszy się naśladowcą, i losów jego stał się spółtowarzyszem. Dzielnie walcząc z Tatarami, przez nich pojmany i na rozkaz Kantemira w więzieniu przez Tutymira zamordowany; którego ojciec, aby nic do najwyższego okrucieństwa nie brakowało, od młodości na mordercę przeznaczył. Niewinną, lecz sławną religii i ojczyzny wiekopomnej miłości zgasł ofiarą. Roku Pańskiego 1636. wieku 27.“

Pod tym dawniej znajdował się dalszy jeszcze napis:

D. O. M.

Super te quoque Pronepotem Zolkievii Cancellarii et Exercituum Ducis, Nepotem Illustr. Joannis Daniełowicz Palatini Russiæ, Filium Illustriss. Jacobi Sobieski et Teopbilæ in Zolkiew, Palat. Belzensis, Krasnostaw. Jaworow. Capitan. O. Stanislæ Sobieski Palatinulæ Belzensis, die Palmarum natum, ipso die Visitationis Elisabetham Virginis, donatum terris, ætate trimestrem, baptismatæ Christianum, innocentia Angelum, cœlo donatum. Purpurei sparsi flores, manibus date liliæ plenis.

Ab Marco et Joanne Sobieski Fratribus, ab Catharina et Anna Sororibus superstitibus. Anno Dni M.DC.XXXVIII. Julii 2.

„Nad tobą zaś Prawnuka Żółkiewskiego Kanclerza i Hetmana, wnuka JO. Jana Daniełowicza Wojewody Ruskiego, syna JO. Jakóba Sobieskiego i Teofili na Żółkwi, Wojewody Bełskiego, Krasnostawskiego, Jaworowskiego starosty, zwłoki Stanisława Sobieskiego, wojewodzica Bełzkiego, w Zielone święta urodzonego, w sam dzień Nawidzenia św. Elżbiety panny, oddanego ziemi, wieku życia trzy lat mającego, po chrzcie Chrześcianina, z niewinności Anioła, niebem obdarzonego. Purpurowe rozsypane kwiaty, lilie rękami dane pełnemi.

Przez pozostałych Marka i Jana Sobieskich braci, Katarzynę i Annę siostry. Roku Pańskiego 1638. lipca 2.“

Na przeciwległym nagrobku Jakóba Sobieskiego grupy alegoryczne przedstawiają siłę w postaci osoby spartej o kolumnę, sprawiedliwość z wagą w ręku itd. Na tym pomniku znajduje się napis następujący:

Urna Hæc

Sacros immortalitatis cineres gerit

Jacobi a Sobieszyn Sobieski.

Hic a regio Lesconis nigri Sanguine, p. inclitam Janinar, Stirpem genus deducit. Antiquissima Domus hæc continuo Vincendi usu hostibus Patriæ formidanda, de Jasigis, seu Jadzwingis, multoties triumfavit. Tam illustri ortus, grandi primum vulnere, ad Moscuam capitalem inflicto, nobilissimum sanguinem patriæ litavit. Dein expeditionem contra Tartaros ad Horynin, contra Turcas ad Chotimum, ejusdem Vladislai Victoris gloriæ ac concludendæ pacis particeps effectus est. Postremo biennali contra Suecos in Prussia bello, contra Abazy Bassam ad Camenecum, contra Kosakos ad Kurukow, ubi Kosaci ad juramentum adacti, coram eodem ceu Commissario Sacramentum deposuerunt, ubiq numerosis turmis proprio ære conductis, quæ a militari splendore ac Regis aureo nomine dictæ sunt, toto septemtrione claruit. Mareschalcus Comitiorum quater communi Equestris Ordinis plausu renuntiatus, etiam Vladislai IV Electionem eodem Tribuni plebis titulo direxit. Unde per insignes in Regno Magistratus, in Palatinum Bełzensem, post Russiæ ac deinde ad primum in Regno Equestris Senatus gradum, Cracoviensem scilicet Castellaneatum electus est. Felix in propria, in auspicatissima magni filii sorte, inter felicissimos primus, cum invictissimi Joannis Tertii triumfalia merita in Solium Poloniæ evecta etiam Parentis tumulum coronarunt. Piissimus Regum Coronæ Loco Genitoris cineribus filiæ necdum triennis cineres super imposuit. Quæ ideo hic Avitum coronat Scutum, quæ a paucis ante in auditam a sæculo Patris sui ad Chotimum victoriam diebus nata Coronam quam nascentis dexteræ manui Natura Portentose imposuit. Potentissimi parentis fronti veluti imposuit hoc officio, et vita simul circa ipsum et coronationis tempus defuncta.

Regali Domui pulchritudinis, super ætatem, ac super fidem ingenii memoriam, simul altum dolorem reliquit.

Obiit Anno MDCXLVI.

*

„Ten grobowiec święte nieśmiertelnego popioły zawiera, Jakóba z Sobieszyna Sobieskiego. Ten od czasów panowania Leszka Czarnego z przesławnego Janiny pnia ród swój wiedzie. Najstarożytniejszy ten dom ciągłemi zwycięstwami nieprzyjaciołom straszny, nad Jazygami czyli Jadźwingami wielokrotne odnosił tryumfy. Z tak świetnego pochodzący rodu, pierwszą|ciężką pod Moskwy stolicą poniosłszy ranę, najszlachetniejszą krew swą dla ojczyzny przelał. Następnie wyprawę przeciw Tatarom pod Horyninem, przeciw Turkom pod Chocimem, tegoż Władysława zwycięzkiej chwały i zawarcia pokoju uczestnik, odbywał. Potem w dwuletniej, przeciw Szwedom w Prusiech wojnie, przeciw Abbas Paszy pod Kamieńcem, przeciw Kozakom pod Kurukowem, gdzie Kozacy do złożenia przysięgi zmuszeni, przed nim jako komisarzem ją złożyli; gdzie liczne twierdze własnym kosztem zbudowawszy, które od chwały wojennej i sławnego imienia królewskiego nazwę otrzymały, na całej Północy zasłynął. Marszałkiem sejmowym czterykroć powszechnym głosem Stanu rycerskiego obrany, także Władysława IV. elekcyą w tejże samej godności Trybuna ludu kierował. Odtąd na znakomite w koronie urzędy, na województwo Bełzkie, później na Ruskie, poczem na pierwszy w koronie stopień senatorski krakowskiego mianowicie kasztelana wybrany został. Szczęśliwy własnym, i najpomyślniejszym wielkiego syna losem, pomiędzy najszczęśliwszymi pierwszy, gdy niezwyciężonego Jana Trzeciego tryumfalne zasługi, na tron polski wyniesione, także i ojca grób uwieńczyły. Najpobożniejszy z królów, miasto korony po nad rodzica popiołami, popioły trzyletniej córki złożył, co tę przodków wieńczy tarczę; która na nie wiele dni przed niesłychanem od wieków zwycięztwem oj, a swego pod Chocimem urodzona, koronę, którą jej natura cudem w prawicę włożyła, na skroni najpotężniejszego ojca jakby pod tymże warunkiem złożyła i życie pod sam czas koronacyi zakończyła.“

„Królewskiemu domowi pamięć urody, rozumu nad wiek i nad wiarę, oraz głęboki smutek zostawiła.“

(Ciąg dalszy nastąpi.)

Dokumenta i dyplomy.

Marcinkowice. Wieliczka. Rok 1393.

Jaśko z Czulic karczmę Rozpąd z dziewięcią stajami pola w Marcinkowicach za 50 grzywien z dodatkiem niwy marklowskiej i za uwolnieniem od czynszu z niej przedaje Wieliczce.

1 Nos **Drogomirus** iudex et **Michael** subiudex t(er)re Crac(oviensis) g(e)n(er)alis notu(m)facim(us) quibus expedit vni-
2 u(er)sis | p(ræse)ntem l(ite)ram inspectu(r)is Quod acced(e)ns ad n(ost)ram assessor(um) n(ost)ror(um)q(ue) p(ræse)ntiam cum
3 pro t(ri)b(u)nali sedebam(us) nob(il)is [1]) vir | Jasco heres de Czulicz no(n) conpulsus nec coactus neq(ue) aliquo dolo error(is)
4 circu(m)uent(us) sed sanus mente p(ar)it(er) et corpore ex|istens cum bona ac matu(r)a animi ip(s)ius delibe(r)at(i)one ac de cons(en)su suor(um) amicor(um) prehabito coram nobis pub(li)ce se|
5 recognouit p(ro)fite(n)do Tabernam ip(s)ius d(ic)tam Rospand in **Marcincouicz** cum nouem stadys ag(ro)r(um) que dicun(tur)
6 Zagoni | Circu(m)spectis ac p(ro)idis viris consilibus de **Weliccza** [2]) pro quinq(ua)ginta marcis grossor(um) p(ra)gens(iu)m
7 nu(mer)i polonicalis | puta quamlib(et) marcam p(er) q(ua)draginta octo grossos c(om)putando et pro comutat(i)one vni(us)
8 niwe d(ic)ta [3]) Marklosca vendidi|sse cum om(ni)bus adi(a)centys [4]) prout d(ic)ta taberna est in suis t(er)m(in)is longe
9 late et circu(m)f(er)encial(ite)r distincta cum om(n)i | iure seu dom(in)io penitus nichil pro se et suis poster(is) legitt(im)is vtilitatis aliquid ab ip(s)a taberna s [5]) res(er)uando cor(am) |
10 nobis iure heredita(r)io p(er)petuoq(ue) iam dic(t)is cons(ul)ibus [6]) resignaueru(n)t [7]) ip(s)amq(ue) taberna(m) tenendam
11 habendam vendendam | ac co(m)mutandam s(ecun)dum quod d(i)c(t)is d(omi)nis consulibus melius ac vtilius pro suo libito
12 voluntat(is) videbitur co(n)uertenda(m) | Insup(er) p(ræ)fati d(omi)ni consules de p(ræ)d(i)c(t)a niwa Marclosca de solutione ce(n)sus ann(i)s [8]) p(er)petuis libe(r)are Joh(an)nem et suos |
13 posteros legitti(m)os pub(li)ce cor(am) nobis rite et rat(i)o(n)ab(i)l(ite)r se obligaueru(n)t. Hoc etiam adiecto d(ic)tus Jasco
14 et ip(s)ius liberi | in hereditate **Marcincouic** [9]) nec in Niwa Marklosca p(er)petuis annis nullam Tabernam locare et
15 edificare no(n) habeb(u)nt | p(ro)mitte(n)s v(er)o d(ic)tus [10]) Jasco cum suis poster(is) legitt(im)is d(ic)tos d(omi)nos Con-Consules pro ead(e)m vendit(i)one ab om(n)i damp(n)o int(er)-
16 ced(er)e ac tueri | In quor(um) euid(e)ntiam n(ost)ra sigilla duxim(us) app(e)nd(e)nda Act(u)m et dat(u)m **Crac(ouiae)** f(er)ia t(er)tia proxima p(os)t d(omi)nicam Oculi Anno d(omi)ni|
17 **Millessimo T(re)centesimo nonagesimo t(er)tio** p(ræse)ntibus hys testibus P(ra)ndotha de Nep(re)sna Clemente
18 de Curow Dzuri|sio de Preczslauicz Wirchoslao de Sedliscz heredibus Sibgneo [11]) de Mironicz Preczslao de Opatkouicz n(ost)ris
19 camerarys | et alys m(u)ltis p(er)sonis fide dig(nis)

Napisy na odwrotnej stronie:

Rospand

Nro. 20 Visum Venditio Tabernæ et Campi per | hæredes de Culice Ciuitati pro | 50. Marcis | A(nn)o 1593tio.

*My **Drogomir** Sędzia i **Michał** Podsędek wszystkiej ziemi krakowskiej, oznajmiamy wszystkim, którym zależy pismo niniejsze przeglądnąć: jako stając przed nami i przysięźnymi naszymi, gdyśmy krzesła sędziowskie zajmowali. Szlachetny Mąż Jaśko, dziedzic z Czulic, nie przynaglon ani przyniewolon, ani też podstępem jakim uwiedzion, lecz zdrowym na umyśle równie jak na ciele będąc, z dobrą i dojrzałą rozwagą, tudzież za zgodą przyjaciół swoich, wobec nas jawnie oświadczając zeznał: iż karczmę swoją Rozpąd zwaną w **Marcinkowicach**, z dziewięcią stajami pola Zagony zwanemi, Znakomitym i Opatrznym Mężom, Radźcom z **Wieliczki**, za pięćdziesiąt grzywien groszy praskich liku polskiego, mianowicie każdą grzywnę po czterdzieście ośm groszy licząc, i w zamian za niwę Marklowska rzeczoną, ze wszystkiemi przyległościami, tak jako owa karczma w obrębie swoim, na długość, na szerokość i ze wszystkich stron odgraniczona, z zupełnem prawem i władzą, żadnego wcale pożytku z karczmy tej sobie lub potomkom swoim prawowitym nie zastrzegając, nie tylko przedał, ale też w obecności naszej prawem dziedzicznem i wieczystem oddał wspomnionym już Radźcom, którzy onę karczmę dzierżyć, mieć, przedać lub zamieniać, albo nią według woli i upodobania ich rozrządzić będą mocni, jako im lepiej i korzystniej zdawać się będzie. Przytem obowiązali się przerzeczeni Panowie Radźcy otwarcie wobec nas zgodnie ze zwyczajem i zasadą, uwolnić Jana i potomstwo jego prawowite od płacenia czynszu z przerzeczonej niwy Marklowskiej po wieczne czasy; pod tym atoli warunkiem: że wspomniony Jaśko i dzieci jego ani w majętności **Marcinkowicach** ani na niwie Marklowskiej nigdy karczmy zakładać i stawiać nie mają. Wspomniony Jaśko zaś przyrzekł z prawowitymi potomkami swoimi, tychże Panów Radźców z powodu tej przedaży od wszelkiej straty osłaniać i bronić. W dowód czego pieczęcie nasze (u niniejszego) zawiesić postanowiliśmy. Działo się i dano w **Krakowie** wtorku pierwszego po niedzieli głuchej czyli trzeciej postu lata Pańskiego **Tysiącznego Trzechsetnego Dziewięćdziesiątego Trzeciego** w przytomności tych świadków: Prandoty z Nieprześny, Klemensa z Kurowa, Dżurysława z Przeczsławic, Wierzchosława ze Siedlisk, dziedziców, Zbigniewa z Mironic, Przecława z Opatkowic, Komorników naszych, i wielu innych osób wiary godnych.*

Rospąd.

Liczba 20. Widziano. Przedaż karczmy i pola Miastu przez dziedziców z Czulic za 50 grzywien roku 1393go.

Z oryginału pergaminowego, mierzącego u góry 334 a z lewej 163 milimetrów. Ile mierzył u dołu i z prawej, oznaczyć nie można, bo sprosna ręka, przy odrywaniu pieczęci, całą prawie zagiętkę z dolną częścią właściwego dokumentu oderwała.

[1]) W oryginale jest „nobis“ bez znaku skrócenia. — [2]) Omyłka zamiast „Weliczca“. — [3]) Zamiast „d(i)c(t)e“ czyli „dictae“. — [4]) W oryginale „adicentys“ bez znaku skrócenia. — [5]) To samotne „s“ niepotrzebne. — [6]) W oryginale „consibus“ bez znaku skrócenia. — [7]) Zamiast „resignauisse“. — [8]) W oryginale „anns“ bez znaku skrócenia. — [9]) W oryginale tak jak tu. — [10]) Między „d(i)c(t)us“ a „Jasco“ mól nadpsuł dokument; dla tego też z wyrazu „d(i)c(t)us“ ostatnia a z wyrazu „Jasco“ dwie pierwsze głoski znikły. — [11]) Prawdopodobnie powinno być „Sbigneo“.

Wolański Franciszek Ksawery.

Redaktor odpowiedzialny **Adolf Rudyński.**

Z c. k. Drukarni rządowej.